

УДК 378:796.322.012

ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, ЯК ОДИН З КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Ячнюк І.О.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Сучасний етап професійної підготовки вчителів характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики. Вища школа зорієнтована на якісну підготовку фахівця. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури повинна опиратись на цілісну систему знань, які є важливою складовою предметно-професійної компетентності фахівця. Теоретична підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є важливою складовою у формуванні його компетентності. У статті розглядаються основні напрямки теоретичної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури та визначено шляхи їх реалізації.

Ключові слова: вчитель, теоретична підготовка, фізична культура, освіта.

Постановка наукової проблеми. Для входження України до єдиного європейського освітнього простору одним із основних завдань є забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог. У сучасних умовах реформування системи вищої освіти актуального характеру набувають питання підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів з фізичного виховання, як майбутніх викладачів у школі. Вищі навчальні заклади ставлять перед собою завдання підвищення ефективності підготовки спеціалістів з вищою освітою в галузі фізичної культури, котрі володіють високим рівнем професійної кваліфікації, здатних займати активну позицію у своїй професійній діяльності. Тільки в цьому випадку можна очікувати самовіддачі накопичених у ВНЗ знань, умінь та навичок.

У зв'язку з цим у професійній підготовці фахівців більшу увагу необхідно приділяти зміні педагогічних умов організації освітнього процесу, орієнтованих на підготовку особистості майбутніх учителів, зокрема фізичного виховання, що є найважливішим напрямом у забезпеченні якості вищої освіти. Формування такого фахівця – процес складний, багатогранний і тривалий.

Завдання дослідження: визначення теоретичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, як одного з компонентів у професійному становленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури постійно знаходиться в полі зору спеціальних науково-дослідних установ, наукових колективів й окремих дослідників. Сучас-

ні науковці стверджують, що майбутні педагоги ще в стінах вищого навчального закладу повинні формувати свою професійну майстерність та здійснювати роботу щодо самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень показав, що проблема професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в умовах вищих навчальних закладів займалось багато науковців, які у своїх доробках висвітлювали питання теоретичних та методичних засад професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Зокрема значний вклад у розробку професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту відображено в працях вітчизняних науковців (Г.М. Арзютов, О.М. Вацеба, Е.С. Вільчковський, М.С. Герцик, О.Ц. Демінський, В.І. Завацький, О.С. Куц, В.М. Платонов, Б.М. Шиян, Ю.М. Шкретій).

Професійна фізкультурна освіта в наш час перебуває в кризі, що виражається в низькому соціальному статусі учителя фізичної культури в суспільстві і самого предмета в системі вищої освіти, остаточному принципі фінансування і відповідності системної державної політики в галузі фізичного виховання. Наявний розрив між ступенем підготовленості випускників фізкультурних вишів та факультетів фізичного виховання до роботи в нових соціально-економічних умовах та зміні запитів суспільства.

Сучасна вища школа зорієнтована на якісну підготовку фахівця, який буде вмiло застосовувати свої знання і зможе бути лабільним до змін, що відбуваються на ринку праці. У зв'язку з цим гостро постає проблема підготовки професійно компетентних педагогів, формування яких відбувається протягом усього навчального процесу у вищому навчальному закладі, і, насамперед якість такої підготовки буде залежати від базового рівня знань, умінь, навичок студентів [1].

Слід зазначити, що сучасний етап професійної підготовки вчителів характеризується освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого і, водночас на модернізацію системи освіти відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики.

Виклад основного матеріалу На сучасному етапі професійної вищої школи основною ідеєю концепції вищої освіти є підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях, діяльності, здатного до ефективної роботи зі спеціальності на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності [2].

У зв'язку з вимогами сьогодення професійна підготовка майбутніх фахівців повинна носити випереджувальний характер та їх оперативного реагування на потреби суспільної і виробничої практики.

Освіта віддзеркалює всі процеси, що відбуваються в суспільстві та прогнозує тенденції його розвитку, забезпечуючи, через зміст, методи, форми навчання, готовність фахівців до конкретного виду професійної діяльності.

Професійна діяльність вчителя фізичної культури безпосередньо проявляється в орга-

нізації навчально-виховного процесу, актуалізує необхідність розширення соціально-педагогічних, психолого-педагогічних знань, оволодіння практичними вміннями і навичками, вимагає творчої ініціативи, загальної та методологічної культури.

Так зокрема, Б. Шиян зосереджував увагу на тому, що готовність вчителя фізичної культури третього тисячоліття до професійної діяльності, насамперед повинна базуватися на повноті та рівні його знань, а також на широті та гнучкості [6]. Науковець переконаний у тому, що саме ці ознаки є достатніми і необхідними. Як зазначає автор, для характеристики професійних умінь, як пріоритетної складової професійної готовності вчителя фізичної культури, використовується достатньо великий за обсягом та різнобічний перелік ознак. На підставі вивчення напрацьовань фахівців у зазначеному напрямку, встановлено, що в структурі готовності найчастіше науковці виокремлюють мотиваційну складову, когнітивну, та конативну. Тобто готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності базується на мотивації діяльності, глибоких теоретичних знаннях (отриманих під час навчання у ВНЗ), та особистісних якостях майбутніх фахівців.

Процес навчання у вищих навчальних закладах є важливим чинником у розвитку особистості, оскільки події, що відбуваються за цей час, роблять вплив на всю подальшу професійну діяльність. Навчання всіх дисциплін у ВНЗ відбуватиметься відповідно до принципів гуманізації, методичної спрямованості та інтегративної узгодженості, які дозволяють студентам усвідомити значущість всіх предметів для майбутньої професійної діяльності.

Вимоги до організації професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах є такими: системний підхід до навчання; професійна спрямованість; відповідність меті і завданням професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту; відповідність навчально-методичного матеріалу тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців цього напрямку згідно із соціально-економічним розвитком суспільства.

Теоретична підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є важливою складовою у формуванні його компетентності.

Розглядаючи підготовку студентів на спортивно-педагогічних дисциплінах можна виокремити що спеціальні знання, які тісно пов'язані з практичною діяльністю і без оволодіння якими вони не зможуть здійснювати високо продуктивну професійну діяльність. Оскільки навчання будь-якої дії починається з формування системи знань про техніку виконання вправи, то важливим етапом для успішної і результативної роботи майбутнього вчителя фізичної культури є оволодіння ним необхідним обсягом теоретичних відомостей, які він повинен досконало знати і використовувати у своїй професійній діяльності [3, 4].

Для формування системи знань у студентів використовуємо лекційні, практичні, самостійні заняття у поєднанні з використанням сучасних інформаційних технологій зокрема платформи Moodle (рис. 1).

На лекційних заняттях матеріалу через використання використовуються методи інтерактивного

навчання, що дозволяє максимально активізувати роботу студентів, покращити якість сприйняття матеріалу через використання: комп'ютерних мультимедійних презентацій, відеоматеріалів. У широкому розумінні «мультимедіа» означає спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найбільш ефективного впливу на користувача (який став одночасно і читачем, і слухачем, і глядачем). Завдяки застосуванню в мультимедійних продуктах і послугах одночасної звукової та візуальної інформації, ці засоби активно впливають на органи чуття, включають увагу користувача (слухача) завдяки великому емоційному заряду, візуальним ефектам та інформаційному наповненню презентації.

Рис. 1.

Широке застосування мультимедійних технологій здатне різко підвищити ефективність активних методів навчання для всіх форм організації навчального процесу.

На лекційних заняттях майбутнім фахівцям з фізичного виховання викладаються основні поняття що до історії виникнення та розвитку легкої атлетики як виду спорту, основи техніки та методика навчання легкоатлетичних вправ, правил суддівства змагань, методика проведення уроків фізичної культури з легкої атлетики у навчальних закладах та методика проведення спортивного тренування.

Під час проведення практичних занять застосування інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема студентам пропонується в ролі викладача викласти однокрупників фрагменти домашнього завдання, інші студенти мають змогу включитись в процес обговорення. Викладач ні в якому разі не залишається стороннім спостерігачем – він спрямовує, коригує та бере активну участь у співбесіді. Така форма проведення практичного заняття оживляє його, зацікавлює студентів, включає їх у навчально-пізнавальний процес, збагачує їхню спеціальну термінологію та загальну педагогічну майстерність.

Процес контролю засвоєння теоретичного матеріалу на практичних заняттях здійснюється нами безпосередньо через такі форми контролю як: усне опитування, тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу, написання контрольних робіт, а також через виконання практичних завдань. Тестування забезпечує об'єктивність і прозорість оцінювання навчальної діяльності студентів. Для об'єктивного тестування використовуються тести, як до окремих тем (для перевірки знань окремих тем), так і комбіновані тести завдяки яким перевіряються знання (поінформованість) студентів з декількох тем.

Вивчення теоретичного матеріалу в такий спосіб дає студенту можливість краще зрозуміти пройдений матеріал закріпивши його сразу на практиці.

Ще одним етапом процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури є їхня позааудиторна робота. Позааудиторна діяльність сприяє їхньому особистому розвитку та поглибленню професійних знань та професійних якостей.

Більшу частину теоретичних знань студенти здобувають під час самостійної роботи, яка є основним засобом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час та сприяють формуванню вмінь використання знань на практиці, завдяки яким можливе формування професійних вмінь майбутнього вчителя фізичної культури та відтворення у завдання всіх видів методичної діяльності вчителя.

Основними функціями самостійної роботи студентів є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна. Самостійна робота студента передбачає виконання завдань отриманих від викладача, використовуючи читальні зали бібліотеки, працюючи з додатковою літературою, передбачає вміння вести пошук додаткової інформації використовуючи Інтернет – джерела.

Метою самостійної роботи є орієнтація на формування у майбутніх фахівців з фізичного виховання креативного мислення, здатності адекватно реагувати на над швидкі інформаційні потоки та реалізацію його творчих можливостей через індивідуально-спрямований розвиток здібностей особистості. До самостійної роботи майбутніх фахівців відносяться творчі й індивідуальні завдання (підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми та його презентація, виконання курсових проектів, написання статей на студентські конференції з елементами наукового дослідження). Самостійна робота студентів несе визначене функціональне навантаження, достатнє для формування тих чи інших ключових компетенцій майбутніх фахівців, та повинна сприяти довгостроковій творчій індивідуальній і колективній навчальній діяльності студентів вдома, яка включає вивчення програмового матеріалу. Рівень і складність завдань для самостійної роботи майбутніх фахівців з фізичного виховання на різних ступенях навчання різняться за формою і змістом.

Завдяки самостійної та індивідуальної роботи здійснюється перехід навчання в новий стан, який характеризується як діяльність самонавчання студента. Таким чином самостійної робота студентів є обов'язковою формою навчального процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання, результатом якої є підвищення рівня знань студентів, формування вмінь та навичок для формування їх готовності до самостійної діяльності.

Висновок. Теоретична підготовка майбутніх студентів є важливим компонентом підготовки фахівця з фізичної культури і спорт. Ефективність теоретичної підготовки може бути підвищена за умов комплексного удосконалення форм і методів навчального процесу: впровадження мультимедійних технологій для лекційних занять та введення інформаційно-комунікаційних технологій в методику проведення практичних занять.

Список літератури:

1. Ахметов С.М. Инновационные процессы в системе профессионального образования по физической культуре / С.М. Ахметов – М., 2004. – 282 с.
2. Белікова Н.О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика: {монографія} / Н.О. Белікова – К.: ТОВ «Кобзарі», 2012. – 269 с.
3. Долбишева Н.Г. Теоретико-методичні основи формування знань про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання у старшокласників: Автореф. дис...канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Н.Г. Долбишева; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – К., 2006. – 21 с.
4. Конох Л.П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах: автореф. дис. докт. пед. наук: 13.00.04 / Л.П. Конох – К., 2007. – 42 с.
5. Ячнюк І.О. Особливості підготовки сучасного фахівця у галузі фізичної культури і спорту / І. Ячнюк, Ю. Ячнюк / Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Тернопіль, 2016. – С. 130-136.
6. Шиян Б.М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття / Б.М. Шиян // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: ЗБ. наук. праць міжнар. ун-ту «РЕГІ» ім. С. Дем'янчука / Ред. кол. А.С. Дем'янчук та ін. – Рівне: Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 371-374.

Ячнюк І.Е.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ, КАК ОДИН ИЗ КОМПОНЕНТОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕНИЯ

Аннотация

Современный этап профессиональной подготовки учителя характеризуется научными инновациями, направленными на сохранение достижений прошлого и одновременно на модернизацию системы образования соответствующих требованиям времени, новых знаний науки, культуры и социальной практики. Высшая школа ориентирована на качественную подготовку специалиста. Подготовка будущего учителя физической культуры должна опираться на целостную систему знаний, которые являются составляющей частью предметно-профессиональной компетентности специалиста. Теоретическая подготовка будущего учителя физической культуры основная составляющая в формировании его компетентности. В статье рассматриваются основные направления теоретической подготовки будущих учителей физической культуры та определенные пути их реализации.

Ключевые слова: учитель, теоретическая подготовка, физическая культура, образование.

Yachniyk I.O.

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

THEORETICAL PREPARATION THE FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Summary

The present stage of profetional teachers training characterized by educational innovation directed to preserve achievements of the past and, at the same time to modernize the education system according to requirements of time, advanced science achievements, culture and social practices. High School focused on the quality training. of expert. Future teachers training of physical culture should be based on an integral knowledge system, which is an important component of subject – professional competence of the expert. Theoretical training of future teacher of physical culture is an important part in forming its competence. In the article the basic directions of theoretical training of future teachers of physical culture and the ways of their implementation.

Keywords: teacher, theoretical training, physical culture, education.